

PREDGOVOR

Pisanje znanstvene knjige dugotrajan je i vrlo složen proces, naročito ako je područje istraživanja neistraženo ili nedovoljno istraženo uslijed reduciranoga broja znanstveno relevantnih izvora koji služe kao polazna premisa za znanstvenoistraživački rad. Prikupljanje i obrađivanje građe za ovu knjigu trajalo je više od šest godina, a sama ideja se javila 16. prosinca 2017. godine, odnosno nakon zajedničkoga boravka autora ove knjige u televizijskoj emisiji „Veterani mira“ Hrvatske radiotelevizije.

Domovinski rat, prema međunarodnom humanitarnom pravu, bio je obrambeni rat (*bellum defensum*) i pravedan rat (*bellum iustum*), vođen zbog pravednoga razloga (*causa iusta*), odnosno u cilju obrane suvereniteta i teritorijalnoga integriteta Republike Hrvatske. Prema intenzitetu trajanja i stradanju ljudskih i materijalnih potencijala, sastojao se od velikoga broja velikih i „malih“ bitaka. Obrana Vukovara 1991. bila je neosporno najveća i najkrvavija bitka, tijekom 87-dnevne opsade grad je u cijelosti razoren, a zabilježena su strašna ljudska i materijalna stradanja, najveća u Europi nakon Drugog svjetskog rata. Stradanja Vukovaraca i njegovih branitelja, koji su dolazili sa svih područja Republike Hrvatske, predmet su svakodnevnoga znanstvenog istraživanja u Republici Hrvatskoj, ali i na prestižnim vojnim učilištima i drugim znanstvenim institucijama diljem svijeta. Znanstveno istraživanje vukovarskoga doprinosa obrani suvereniteta i teritorijalnoga integriteta Republike Hrvatske nikada ne smije biti stavljeno *ad acta*, ono mora biti kontinuirani znanstveni proces. S druge strane, postoji značajan broj „malih“ bitaka u Domovinskome ratu, naročito onih koje su se dogodile do potpisivanja Sarajevskoga primirja. One su u određenom broju znanstveno neistražene ili vrlo površno istražene, a bile su od velikoga značaja i stvorile su pretpostavke za buduće vođenje rata na strateškoj, operativnoj i taktičkoj razini. Znanstveno istraživanje „malih“ bitaka u Domovinskome ratu je znanstvena nužnost, jer su stradanje i doprinos hrvatskih građana i branitelja identični onima u velikim bitkama. Iz pijeteta prema svim žrtvama Domovinskoga rata, naročito prema braniteljskoj populaciji, nužno je znanstveno istražiti i obraditi sva borbena djelovanja, velika i „mala“, koja su poduzimana u cilju uspostave suvereniteta i teritorijalnog integriteta Republike Hrvatske, kao i osiguranja opstojnosti hrvatskoga nacionalnoga korpusa te pripadnika drugih naroda koji stoljećima prebivaju na hrvatskom nacionalnom prostoru. Eklatantan primjer nedovoljno znanstveno istražene i valorizirane bitke je osvajanje kasarni i drugih raznih vojnih objekata, kao i borbenih efektivna Jugoslavenske narodne armije (JNA) na varaždinskome području i Varaždinu tijekom rujna 1991. Osvojeni vojni efektivni JNA-a u Varaždinu označili su prekretnicu u Domovinskome ratu, nakon toga su hrvatski branitelji diljem

Republike Hrvatske iz faze aktivne obrane mogli prijeći u ofenzivnu fazu, odnosno poduzimati navalne, oslobodilačke akcije.

Geostrateški promatrano, Varaždin se nalazi u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, leži na desnoj obali Drave, uz Podravsku magistralu (Varaždin – Osijek), 85 km sjeveroistočno od Zagreba, vodeće je gospodarsko i kulturno središte zagorsko-međimurskoga područja, zbog čega je vojni i politički vrh JNA-a odlučio da on bude sjedište 32. mehaniziranog korpusa KoV-a, a koji je prema svojoj snazi bio treći od ukupno dvadeset korpusa u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Primarni je cilj ove knjige obraditi prvu etapu Domovinskoga rata, pri čemu će poseban naglasak biti stavljen na varaždinsko područje i njegovo središte Varaždin. Preciznije, sadržaj ove knjige odnosi se na povijesnopravni prikaz demokratskih procesa i Domovinskoga rata na području Općine Varaždin tijekom 1990. i 1991. godine. Radi boljega razumijevanja uzroka i posljedica Domovinskoga rata, u knjizi je prikazana velikosrpska politika na području *ex* Jugoslavije, demokratski procesi i uspostava suvereniteta u Republici Hrvatskoj, uvod u Domovinski rat 1990. i 1991. godine, nelegalno oduzimanje naoružanja Teritorijalne obrane u SR Hrvatskoj, lokalni izbori u Općini Varaždin 1990., Domovinski rat u Općini Varaždin, ratne štete na varaždinskom području i kaznena odgovornost pripadnika 32. mehaniziranog korpusa KoV-a JNA-a.

Prigodom znanstvenoga analiziranja Domovinskoga rata na varaždinskome području, osim ratne faktografije, posebna je pozornost posvećena kaznenoj odgovornosti pripadnika 32. mehaniziranog korpusa KoV-a. Istražen je ratni zločin prema međunarodnom humanitarnom pravu, tadašnjoj pozitivnoj legislativi SFRJ-u i Republike Hrvatske, radi cjelovitoga uvida u kriminogeno ponašanje pripadnika JNA-a *in facto* je prikazan kazneni progon pripadnika 32. mehaniziranog korpusa KoV-a u Republici Sloveniji, Republici Hrvatskoj i Saveznoj Republici Jugoslaviji. Sve navedene tematske cjeline, odnosno cijela knjiga pisani su *sine ira et studio*, isključivo na temelju znanstvenih spoznaja, gdje je polazna premisa pri znanstvenoj analizi, sintezi i pisanju bilo načelo materijalne istine, bez ikakvoga političkoga konteksta, političkih referenci ili konotacija. Naime, prije znanstvene konstatacije, višestruko su provjerene sve činjenice i okolnosti bitne za znanstvenu spoznaju. Osim toga, prije pisanja knjige, autori su bez institucionalnog okvira proveli *sui generis* osobno šestogodišnje znanstveno istraživanje, osobno su, bez potpore raznih socijalnih čimbenika koji *ex officio* trebaju skrbiti o znanstvenom istraživanju Domovinskoga rata, stvorili materijalne, organizacijske i druge pretpostavke za navedeni znanstvenoistraživački

rad. Tijekom istraživanja, osim institucionalnih posjednika, autori su zaključili da se značajan broj znanstveno relevantnih materijala nalazi kod izravnih sudionika ratnih događanja, a koji su ih svesrdno ustupili za potrebe ovoga istraživanja. Međutim, značajan broj materijala nalazio se u inozemstvu, što je dalo dodatni poticaj istraživanju, prvenstveno je riječ o dokumentima pravosudne provenijencije, režimskim i nezavisnim tiskovinama bivše SRJ-a. Navedeni znanstvenoistraživački rad, kao i sama knjiga, produkt su intelektualne i domoljubne potrebe autora. Naime, obojica su dragovoljci Domovinskoga rata koji su tijekom ratnih događanja obavljali odgovorne poslove i obnašali zapovjedne dužnosti.

Autori su koordinirano skupljali, analizirali i sintetizirali obimnu građu, tema i kompleksnost građe zahtijevala su *in extenso* pisanje knjige. Prigodom pisanja knjige udio autora je raspoređen prema poglavljima, jer je to zahtijevalo sinkronizirano pisanje, na taj je način skraćeno vrijeme i povećana kvaliteta pisanja. Miljenko Brekalo je napisao sljedeća poglavlja: Velikosrpska ideja na području *ex* Jugoslavije, Demokratski procesi i uspostava suvereniteta u Republici Hrvatskoj, Uvod u Domovinski rat (1990. – 1991.), Kaznena odgovornost pripadnika 32. mehaniziranoga korpusa KoV-a JNA-a i Zaključna razmatranja. Autori su ravnopravno, svaki po 50%, napisali sljedeća poglavlja: Predgovor, Uvod, Lokalni izbori u Općini Varaždin 1990., Domovinski rat u Općini Varaždin, Ratne štete u Općini Varaždin. U poglavlju Nelegalno oduzimanje naoružanja Teritorijalne obrane u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj 1990. Miljenko Brekalo je napisao točke: 5.1. Uloga Teritorijalne obrane u SFRJ-u, 5.2. Kronologija nelegalnog oduzimanja oružja TO-a od strane JNA-a, 5.6. Protuzakonitost oduzimanja naoružanja TO-u SR Hrvatske. S druge strane, Stjepan Adanić je napisao točke: 5.3. Oduzimanje naoružanja TO-a na području Općine Varaždin, 5.4. Zahtjev Skupštine općine Varaždin za inspekcijskim nadzorom oduzetoga naoružanja i vojne opreme, 5.5. Uvođenje mjera pripravnosti na području Općine Varaždin.

Prigodom pisanja knjige autori su koristili razne pisane izvore, među kojima je nužno istaknuti: znanstvene, memoarske i publicističke knjige, znanstvene i stručne članke, razna enciklopedijska izdanja, vojne priručnike, zakonske, podzakonske akte i dr. Međutim, Hemeroteca Muzeja Slavonije u Osijeku je autorima bila značajan izvor znanstvenoga istraživanja, odnosno njezine zbirke novina i časopisa. Među tiskovinama, varaždinski tjednik *Varaždinske vijesti* bio je najznačajniji izvor podataka. Osim navedenoga, knjiga sadrži značajan broj fotografija, izvornih dokumenata i zemljovida, među kojima je veliki broj onih koji su prvi put predstavljani hrvatskoj

i svjetskoj javnosti. Tijekom pisanja autori su koristili 815 raznih pisanih izvora, a knjigu su opremili sa 71 izvornim dokumentom i 153 ratne fotografije.

Tijekom pisanja knjige autori su se kontinuirano vodili izrekom poznatog rimskog govornika, filozofa i državnika Marcusa Tulliusa Cicerona: *Historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, magistra vitae, nuntia vetustatis*. (Povijest je svjedok vremena, svjetlo istine, život pamćenja, učiteljica života, glasnica starine). Naime, Ciceron je u svojim mnogobrojnim istaknutim govorima naglašavao ulogu povijesti u svakodnevnom životu građana Rimskoga Carstva.

Autori su zahvalni nakladniku i sunakladniku, recenzentima, urednicima, prevoditeljima i lektorima stranih jezika, lektorici i korektorici hrvatskoga jezika; svi navedeni su u značajnoj mjeri podigli razinu kvalitete ove knjige. Zaposlenici raznih institucija iz sfere znanosti i kulture vrlo često su autorima izišli ususret prigodom prikupljanja povijesne građe, nužno je posebno istaknuti sljedeće institucije: Državni arhiv u Varaždinu, Gradski muzej u Varaždinu, Gradsku i sveučilišnu knjižnicu u Osijeku, Hrvatski državni arhiv, Memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskoga rata, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Muzejsku knjižnicu i čitaonicu Muzeja Slavonije u Osijeku, Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu, Središnji vojni arhiv Ministarstva obrane Republike Hrvatske, Županijski sud u Varaždinu i Županijski sud u Zagrebu. Osim navedenih institucija, posebnu zahvalu zaslužuju autori ratnih fotografija, prema abecednom redosljedju to su: Krešo Đurić, Darko Gorenak, Božidar Kelemenić (1936. – 2003.), fra Mirko Kemiveš, Ivan Levanić (1950. – 2022.), Đuro Makšan (1926. – 2005.), Josip Novak i Davor Puttar. Nužno je napomenuti da su fotografije, za potrebe ove knjige, ustupili izravno pojedini autori te Hrvatski državni arhiv, Državni arhiv u Varaždinu i Gradski muzej u Varaždinu. Međutim, kod fotografija, za koje ne postoje podatci o autoru, naznačena je instituciju koja je ustupila fotografiju.

In fine, autori su posebno zahvalni donatorima koji su svojom financijskom potporom omogućili tiskanje ove knjige, to su: Ministarstvo hrvatskih branitelja Republike Hrvatske, Varaždinska županija, Grad Varaždin, AKD – Agencija za komercijalnu djelatnost proizvodno, uslužno i trgovačko d.o.o., Kamgrad d.o.o. i Plinacro d.o.o. za transport prirodnog plina.

Autori